

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eusebiu Tu Pamphilu Ekklesiastikē Istoría

Eusebius <Caesariensis>

Mogvntiae, 1672

Caput XVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14478

ipsis operibus cognosci solent. Quocirca etiam in Servatore nostro, invisibilis ejus vis ac potestas ex operibus perspicienda ac dijudicanda est: utrum scilicet tot illustria facinora quæ ab illo etiam geruntur, viventis esse omnino confitendum sit; an dicendum, ejus qui non sit ea esse; an stulta omnino nec ulla ex parte coherens hæc quaestio. Eum enim qui non est, qua ratione aliquis esse dixerit? Siquidem omnium consensu & suffragiis constat, id quod non est, nec posse quicquam, nec agere, nec operari. Hæc quippe viventium natura est: mortuorum verò contraria. Opportunum nunc tempus est, ut ea quæ a Servatore nostro hac ætate perfecta sunt, inspiciamus: & Dei viventis opera spirantia contemplemur. Quomodo enim tam præclara facinora, non essent viventis, ejusque adeò qui Dei vitam vivat opera spirantia. Quamnam verò illa sunt inquit? audi si placet. Nuper quidam qui Deo bellum indixerant, oratoria ejus cum ingenti pertinacia, nec minori cum militum robore, ab ipsis fundamentis everterunt; & Ecclesias illius penitus abolere studuerunt; omnibus machinis Deum invisibilem oppugnantes, & impiarum vocum tela in eum conjicientes. Sed invisibilis Deus, invisibili eos ultus est modo. Statim igitur illi solo dei nutu è medio sublatis, qui prius in deliciis vitam agebant; qui beatissimi; qui quasi Dii ab omnibus prædicabantur; qui multis annorum spatii Imperium præclare ac feliciter gesserant, quandiu pacem & amicitiam coluerant cum illo quem postea oppugnaverunt. Verùm ubi mutatâ sententiâ Deo bellum inferre ausi sunt, Diis suis tanquam antesignanis & propugnatoribus in acie adversus Deum nostrum oppositis; illicò momento nutu ac potentia, cuncti scelerum suorum pœnas dederunt: adeò ut terga dantes cedentisque ei cui bellum intulerant, divinitatem ipsius sicut reliqui confiterentur; & planè contraria iis quæ paulò ante tentaverant concedere ac permittere maturarent. Continuò igitur Servator noster victoriæ tropæa ubiq; terrarum crexit, templisq; sanctissimis & oratoriis consecratis universum orbem de integro exornavit; & in urbibus ac pagis, in agris ac desertis Barbarorum locis, fana ac delubra in honorem unius omnium Regis ac Domini dedicavit. Unde etiam Domini voca-

CAPUT
XVII

Α κεν ἐπινοεῖσθε διὸ δὴ καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας Σατι-
 ρῆς, τὴν ἀφανῆ δυνάμιν αὐτῆς, ὡς οὐκ ἔστι
 ἐν τῶν ἔργων ἐπισκοπεῖν καὶ διακρίνειν, ἕτεροι
 ζῶντων ὁμολογεῖν τὰ εἰς ἐτι δεῦρο ὡς αὐτῆς
 κατορθώματα. εἴτε καὶ μὴ ὄντων εἰναί γε
 ἡμῶρον καὶ ἀσύστατον τὸ ἐρώτημα τὸν γὰρ μὴ
 ὄντα, πῶς ἀντις εὐλόγως εἰναί ποιοῖ εἰγετο μὴ
 ὄν πάσας ψήφοις ἀπαπέφανται, καὶ
 δυνάσαται, εἰδ' ἐνεργεῖν, εἰδ' ἐπράξῃ αὐτῆ
 γὰ φύσις νεκρῶν. ζῶντων ἢ ἡ ἐναντία. Εἴτα
 δὴ καμῶς ἀπὸ τῆς εἰρησασατῆς ἡμετέρας Σατι-
 ρῆς κατ' ἡμᾶς ἀποτελέσματα, καὶ ζῶντων
 Θεῶν ἔργα ζῶντων συνδέειν εἰ γὰρ ἢ ζῶντων
 καὶ Θεῶν ζῶντων ὡς ἀληθῶς ζῶντων ἔργα ζῶ-
 ντων ταυγαχάν τὰ τοιαυτὰ κατορθώματα, τίνα
 δὴ ταῦτα ἐρωτᾶς, μαίτανε. θεομαχί-
 νες πρώτω, τῶν αὐτῶ ὡς εὐσευκτημένων τῶν
 κοδομάς, σὺ πλείονι φιλονεικία, καὶ σὺ
 μίλλονι δυνάμει τε καὶ χειρὶ ἐκ βαδερῶν ἀν-
 εῦπῶντες καθήκον, ἀφανείς τε ἀπὸ καθήκον
 τῶν ἐκκλησίας. πάσας τε μηχανάς τῶν
 τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐρώμερον ἐπολεμῶν, βαλλο-
 ντες καὶ ἀκοντίζοντες μυριάς λόγων βολῆς
 ὁ δὲ ἀφανής, ἀφανῶς ἡμῶν αὐτοῦ. εἴθ' οἱ μὴ
 ἐκείτ' ἦσαν ἐνὶ Θεῶν νέυματι, οἱ ὡς μὴ
 τευφῆλοι καὶ τευσευδαίμονες. οἱ τινες ἰσθῶν
 ὡς αὐτῶ τῶν πᾶσιν ἦσαν ἡμῶν μῆροι. οἱ μακρῶς
 ἐτῶν ἀειόδοις διαπεσπῶς τῶν ἐν χλῶ ἐυ-
 ναντες, ὅτε δὴ τὰ πρὸς τὸν ὕπερον πολέμῶν
 τὰ φίλα τε καὶ αὐτοῖς καὶ ἐβελῶν ὡς ἡ μετα-
 βαλλόμερον θεομαχῶν ἐτόλμων, τῶν αὐτῶ
 θεῶν ὡς εὐσευκτικῶν καὶ προασιπῶν ἀντι-
 τῶν τῶν ἀπὸντες τῶν ἡμετέρω, αὐτίκα μὴ καμῶν
 πῆ, καὶ Θεῶν νέυματικῶν δυνάμει τῶν πο-
 μῶν, δίκας ὑπέχον οἱ πάντες τῶν τε το-
 μῶν ὡς ὡς ἀχρῶν τῶν πολεμῶν καὶ
 νῶτα δῶντες αὐτῶ τῆς θεότητι σὺν ὡς μὴ
 συγχρῶν τε ὡς ἀπὸ τῆς πῆν τῶν ἀντι-
 τετολμῶν, ὄλοχρῶς ἔσπευδον ὡς ὡς
 πῆν νικητήρια παρὰ χεῖρα πανταχῶ τῶν
 ἀνίστη. ναοῖς τε ἀγίοις καὶ ὡς εὐσευκτημένων σὺν
 νοῖς ἀφιερώμασι, τῶν σύμπεσαν οἰκτιρῶν
 αὐτῶν εἰς ὑπαρχῆς κοσμήσας κατὰ πόλεις καὶ
 καὶ κόμας, χῶρας τε πάσας καὶ τῶν Βαρ-
 βάρων ἐρήμιας, ἱερῶν καὶ τεμνῶν ἐν τῶν πάντων
 βασιλείῶν Θεῶν τῶν δὴ καὶ ζῶντων ὄλων δεσποτῶν καὶ

εὐδοξίαν κ' τῆς τῆ δεσποτικῆς παρορηγορίας ἠ-
 ξίωται, τὰ καὶ θεωρητικά. ἐκ ἐξ ἀνθρώπων τυ-
 χόντα τῆς ἐπικλησίως, ἐξ αὐτῆς δὲ τῶν ὅλων
 κρείετατος καὶ κρείετατων ἠξιώματα τῶν ἐπωνυ-
 μίων. παρελθὼν οὖν εἰς μέσον ὁ βελομόρφου
 διδασκίτω, τίς μὲν τὴν τοσαύτην καθαίρεσιν
 τῆς ἐρημίαν, ἰδρύματα δὲ ἐδάφους εἰς ὑψοῦ
 ἀνίερεν, τίς τὰ πάσης ἐλπίδος ἀφῆρη μύρα,
 δευτέρας ἠξίωσε πολὺ κρείετατος τ' ἐμπροσθεν
 ἀναεώσεως, κ' ἀνεεώσατο αὐτὰ δὴ, τὸ τῆ λό-
 γε μέγιστον θαῦμα, κ' μὲν τὴν θεομάχον κεί-
 νων ἰελοδιδάσκων, ἀλλ' ἐτι τῶ βίω φερόντων, αὐτῶν
 δὴ τῶ καθηκόντων. ὡς δὲ αὐτῶν σόματ' ἐ-
 δὲ αὐτῶν γραφῆς τὴν παλινωδίαν τῶν τῆλο-
 μηδίων αὐτοῖς ἀδῆναι. κ' τῆτο πράξιαι αὐ-
 τῶν, ἐκ ἐνθυμιαίας οἴας, Φιλανθρωπίας λο-
 γισμῶν τὰ χα ἀνίς νομήσει. θεπλάτοισι ἡ μά-
 σῆς ἐν εὐλαμοδίας. τίς μὲν τοσαύτη δὲ διαγ-
 μῆ χειμῶνας, κ' ἐν αὐτῇ γετῆ τῶ δειῶν ἀκ-
 μῆ, φιλοσόφου βίος ἡλιαδῆς ἐθεοπευτῆς τῆ
 θεῶν μυσίας ἀνδρας, γυμνακῶν τε ἱερέας καὶ
 χοροῦς ἀειπαρθέων ἀνεῖα παντελεῖτον πάν-
 τα τ' ἑαῖς χρόνον αὐτῶν ἀναθήσει, τοῖς τῆς ἐν-
 θεῶν διδασκαλίας αὐτῶν μαθήμασι, καὶ ὅλης
 σωῖσιν τῆς εἰκασμένης τρεφῶν δ' ἀποχαῖς, ἀ-
 σπῆς τε κ' ἀνοῖαις πολυμερεσι παρορη-
 μῆτα διακαρτερεῖν, ἐγκρατεῖα τε καὶ ῥώ-
 μη βίος ἐρεῖς χεῖρα, ἐδίδαξε μὲν σωφροσύ-
 νης γυμνακῶν μυσία πλῆθη ἀνδρῶν ἀνα-
 πτεῖς, λογικῶν τρεφῶν ψυχῶν λογικῶν
 καὶ ἀνηλθῆς, δι' ἐνθεῶν ἀναγνωσμάτων ἀντι-
 καταλλάξασθ' τῶν τῆ σώματ' τρεφῶν, τίς
 βαρβάρους κ' ἀγροίκους ἀνδρας, γυμνακῶν τε κ'
 παιδας ἐοικετῶν γένη, πλῆθη τε μυσία μ-
 εῖων ἐνθῶν, θανάτου μὲν καταφρονεῖν ἐδίδα-
 ξεν, ἀθανάτου ἡ πεπεῖδξ ἐῖναι τὴν αὐτῶν ψυ-
 χῆν, κ' δὲ ἴκην ὀφθαλμῶν ὑπάρχειν ἐφορον τῶ
 ἀνθρώπων πραγμάτων. ἐσσεῶν τε καὶ ἀσε-
 βῶν δ' ἀκατωῖα θεῶν προσηδοκῶν, καὶ τῆτων
 ἐνεκα δικαιοῦς καὶ σοφροῦς ἦν ἰπμελεῖαδξ.
 μὴ γ' ἔτω διατεθέντας, ἀδύνατον ἄλλως
 εῖναι τὸν τῆς ἐσσεῖας ὑποδύαμ ζυγόν, ἀδὴ
 μόνω τῶ ἡμέτερω Σωτῆρι, εἰσέτι κ' νῦν κατορ-
 θῆται ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρῶν. φέρε δὴ
 ἄλλως τὸν τὴν διάνοιαν λελοδομῶν κ' ἐκ τῶ
 τοῖων δὲ προσαίωμεν ἐρωῖσεων, ὡς δὲ πη αὐτῶ
 πυνθανόμενοι ἀεὶ δὴ ἔπος φωνῆν λογικῆν ἀφείς

A bulo honorata sunt; non ab hominibus,
 sed ab ipso omnium Domino cogno-
 nentum sortita. Ab eo quippe Domi-
 nica appellantur. Prodeat igitur in me-
 dium qui volet, doceatque nos quis post
 tantam subversionem ac vastitatem sa-
 cras ædes à fundamentis usque ad sum-
 mum culmen evexerit: quis ea de qui-
 bus nulla jam spes supererat, multò
 quàm antea fuissent illustriora renova-
 verit: & quod maximè mirandum est,
 nò post mortem illorum dei hostium ea
 renovaverit, sed superstitionibus adhuc iis
 ipsis qui illa subverterant: adeò ut ipsi-
 met ore suo suisque literis palinodiam
 canerent: idque agerent, non eo tem-
 pore quo in summa leticia ac voluptate
 degebant (sic enim humanitate ducti id
 egisse, cupiam fortasse viderentur) sed
 tum maximè cum verberibus cælitus
 inflictis agitabantur. Quis post totac
 tantas persecutionis procellas, & in
 ipso discriminum fervore, innumera-
 biles verè Philosophiæ sectatores Dei-
 que cultores viros, sacras etiam mulie-
 res & virginum choros quæ perpetuè
 animi & corporis castitati sese addixe-
 rant, divinæ doctrinæ suæ præceptis at-
 que institutis per universum orbem
 continuerit: cibòque & vino ad mul-
 tos dies libentissimè abstinere, & du-
 ram ac severam vitam agere cum singu-
 lari modestia ac temperantia docuerit?
 C Quis immensam virorum ac mulierum
 multitudinem eò impulerit, ut spre-
 tis corporum alimentis, rationalem
 potiùs cibum divinarum lectionum,
 qui animis ratione præditis aptissimus
 est, appeterent? Quis Barbaros &
 rusticos homines, mulierculas item
 & pueros ac servos; infinitam deni-
 que omnium gentium multitudinem
 docuerit, ut mortem contemnerent,
 sibi que ipsis persuaderent animam
 suam esse immortalem, & justitiæ o-
 culum quendam esse qui res humanas
 inspiciat; utque futurum Dei judi-
 cium de piis ac de impiis hominibus
 expectarent; atque idcirco vitam ju-
 ste sancteque traducere studerent?
 Nam qui aliter animo affecti sint, eos
 pietatis jugum subire nullo modo pos-
 se. Quæ quidem omnia solus Servator
 noster etiamnum egregiè præstat.
 Verùm hæc nullà faciamus. Nunc
 verò cum ejus animus instar silicis
 obduruit, hujusmodi interrogationi-
 bus convincere aggrediamur. Dic mi-
 hi heus tu, & tandem aliquando vocem

rationalē ede: non ex bruto pectore sed a
 ex anima ratione & intellectu prædita
 fructum proferens. Dic, inquam, re a-
 pud te ipsum diu antè perpensâ. Quis
 ex omni sapientum numero qui antea
 celebres exstiterunt, Prophetarum ora-
 culis perinde ac Servator noster, apud
 Deo carissimam veterum Hebræorum
 gentem tot ante sæculis cognitus est &
 prædicatus? Qui quidem & natale ipsum
 solum, & adventus tempora, & viven-
 di rationem; miracula item, sermones
 & præclara facinora animo animo præ-
 cipientes, sacris Voluminibus com-
 mendarunt. Aut quis scelera in se ad-
 missa, tam præsentī ultione unquam vin-
 dicavit, ut post impium facinus quod in
 ipsum fuerat admissum, statim omnis
 Judæorum natio occultâ quâdam vi ex-
 agitaretur, & regia ipsorum sedes ab ipsis
 fundamentis everteretur; ipsumquæ adeo
 templum cum omnibus ornamentis ac
 donariis solo æquatum disturbaretur.
 Quis futura, tum de impiis illis homini-
 bus, tum de Ecclesia ab ipso per univer-
 sum orbem conditâ cum multo ante
 prædixisset, singulorum operibus con-
 gruentia vaticinans, prædictionum fide-
 dem rebus ipsis æque ac Servator noster
 confirmavit? Ac de impiorum quidem
 templo dixerat: Relinquitur vobis do-
 mus vestra delerta: & non manebit in
 loco lapis super lapidem qui non distur-
 betur. De Ecclesia autem sua in hunc
 modum: super petram ædificabo Eccle-
 siam meam, & portæ orci non prevale-
 bunt adversus eam. Jam verò imperitos
 homines & rusticos atque abjectos, à pi-
 scatu primum abduxisse; ac deinde le-
 gillatores Doctoresque orbis terrarum
 constituisse, quale & quantum tibi vide-
 tur? Quod verò pollicitus est illis, se fa-
 cturum ipsos piscatores hominum; nec
 id verbis solummodo dixit, sed re ipsa
 cumulatè præstitit; tantamque eis vim
 ac potentiam indidit, ut libros conscri-
 berent atque ederent; utque horum
 librorum tanta esset auctoritas, ut om-
 nium tam Græcorum quàm Barbaro-
 rum linguis conversi, à cunctis ubique
 gentibus studiosè ediscerentur; & ea
 quæ in illis continentur, divina esse
 crederentur oracula, quantum id valet
 ad divinitatem ejus perspicuè declaran-
 dam? Quale illud est, quod ipse futura
 prædixit; & Discipulis suis multo ante
 contestatus est, ipsos Regum ac Principum
 conspectui exhibendos esse, & præ-
 nis extremisque suppliciiis afficiendos;

μη δὲ ἡλιθία καρδίας, ψυχῆς ἡ λογικῆς καὶ
 νοεράς καρπὸν παρὰ ἁλλότῳ, λέγει δὲ ἡ πα-
 ρασαυλὸς πολυάκης Ἰπποκράτους, ἵνα ἴσῃ
 ὁμοίως ἰσὺ ἡμῶν Ἐπιφάνειος, ἡμεῖς ἀνα-
 θεν παρὰ μυρίων χρόνων Φωνῆς, ἐργασίῃ τε
 καὶ προεκηρύχθη ὡσαύτως τοῖς παρὰ τὴν αἰ-
 ῶνα ἐβραίων πασι, οἱ καὶ τὸν τόπον αὐτοῦ
 γενέσεως, καὶ χρόνος τῆς ἀφίξεως, καὶ τὸ πᾶν
 βίβης, καὶ δυνάμεις καὶ λόγους ἐκατοστῶν
 αὐτῶν παρὰ λαβόντες, εἰς βίβλους ἱερῆς καὶ
 ἱστορίας
 Β κασῶν ἢ τίς αὐτῶν ἀχρὺς ἐκδικῶ τῶν εἰς αὐτὸν
 τετολημμένων ἀποδεδεικται, ὡς ἅμα τῶν καὶ
 αὐτῶν δυσεβείων, τὸ πᾶν ἰσθῶν ἐδῆν ἡ ἀρε-
 τῶν δυνάμει μετελθεῖν, ἀρδύτω τὸν βασι-
 κὸν αὐτῶν τόπον ἐν βαβυλων ἀβήλων, αὐτὸ
 τὸ ἱερὸν ἅμα τοῖς ἐν αὐτῶν σεμνοῖς, εἰς ἐδῆν
 κατενεχθῆναι τίς ἢ προήρησεν αὐτῶν τε-
 των παρὰ τῶν ἀσεβῶν ἀνδρῶν, ἀμφότερα
 αὐτῶν καθ' ὅλης τῆς οἰκουμενῆς ὑποστάσεως
 σίας, καὶ ἀλλήλους τοῖς πράγμασι δια-
 θεγξάμενοι, πῶς εἰς ἐδῆν ταύτας τοῖς ἐ-
 γοῖς, ὡς ὁ ἡμέτερος Σωτήρ. παρὰ ἡμῶν τῶν
 C σεβῶν ἱερῶν φησας, ἀφίεται μὲν ὁ οἰκὸς ἡμῶν
 ἔρημος, καὶ ἐμὴ μὲν λίθη Ἰπποκράτους ἐν τῷ
 τόπῳ τῆς ὁδοῦ καὶ ἀλυθῆ παρὰ τῆς αὐτοῦ
 ἐκκλησίας, ἵππῳ τῶν πέτρων οἰκοδομησῶμεν
 τῶν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι αὐτῆς ἐκαστῶν
 αὐτῆς, τὸ ἴσθῶν εὐτελεῖς καὶ ἀγροῖες, ἐξ
 ἀλείας μεταγαγεῖν τῶν ἀρχῶν, καὶ τῶν
 νομοθέτας καὶ νομοδιδασκαλῆς ἀποφῶν
 τῆς ἀνθρώπων οἰκουμενῆς, οἷον σοὶ εἶναι ὁ
 τὸ ἴσθῶν ἐπαγγελίας, καὶ λόγῳ ἡρώτων ἐργῶν
 ποιῆσαι αὐτῶν ἀλείας ἀνθρώπων. καὶ τι-
 D σαύτω αὐτοῖς ἀρετῶν τε καὶ δυνάμει ἀρε-
 τῶν, ὡς καὶ γεγραφὸς σιωτάξαι, καὶ βίβλους
 ὡσαύτως εἶναι. καὶ πάντας εἰς τοσούτον κερ-
 ναι, ὡς καθ' ὅλης τῆς οἰκουμενῆς παντοῦ γλω-
 σση βαβυλων τε καὶ ἑλληνῶν μεταδῶν ἡ
 νας, παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι μελετῶν, καὶ
 σέως θεία εἶναι λόγια τὰ ἐν αὐταῖς κατὰ
 ἑλληνῶν, ὅσον εἰς διπλῶν ἐναργῆ τῆς αὐτοῦ
 θεότητος, οἷον καὶ τὸ αὐτὸν προφητεῖσαι τὸ με-
 λον, καὶ τοῖς μαθηταῖς προμαρτυρήσασθαι, ὡς ἐ-
 ρα Ἰπποκράτων καὶ ἡγεμόνων μελλόντων
 αὐτῶν, τιμωρεῖσθαι τε καὶ ἵσθῶν ἐχάτας ὑπομνήσασθαι

κολάσεις, & διά τῶν πρᾶξιν ἀποποιῶν, διὰ μό-
 νον ὃ τῶν εἰς τὸν ὁμολογίαν τὸ ἴδιον παρ-
 ἑνὸς αὐτῶν ταύθ' ὑπομένειν παρὰ σκοδάσαι,
 εὐσεβείας ἢ ὅπλοις ἔτι φεράσαι, ὡς ἀδάμαν-
 τος ἰσχυρὰς κραταιότερας ἐν τοῖς πρὸς τοὺς
 ἀντιπάλους ἀγῶσι διαφάνεσθαι, ποῖον ἐκ ἀν-
 ὑπερέαλοιο λόγον; τὸ ἴδιον μὴ μόνον ἐκείνους
 τοὺς αὐτὰ παρρηκολῶν ἰσχύος, ἀλλ' ἠδὲ καὶ τὰς
 ἐκείνων διαδόχους, καὶ αὐτῶν τοὺς μετέπειτα
 γεννημένους, καὶ τὰς εἰς ἔτι δεῦρο κατ' ἡμᾶς
 αὐτὰς, ἔτι τῆς ἰσχυρῆς νουθεσίας τὰς δυνά-
 μεις, ὡς μηδὲν ἀξίον θανάτου φεράσαι, παν-
 τοῖας κολάσεις καὶ πᾶν εἶδος φρεσλωτηρίων
 μετ' ἡδονῆς ὑπομένειν, εὐσεβείας χάριν τῆς εἰς
 τὸν τῶν ὅλων Θεόν, ποῖον ἐκ ἀν ὑπερέαλοιο
 θαύματος; ἀλλὰ βασιλέων εἰς τοσῶτον αἰῶνα,
 τίς πάποτε κρατῶν διετέλεσε; τίς δ' ἔτι
 στρατηγῶν θάνατον καὶ τροπᾶν κατ' ἐχθρῶν
 ἰσχυρὰ πάντα ἵσχυον, καὶ χώραν καὶ πόλιν, ἐλλά-
 दा τε & Βάρβαρον ὑποτάξῃ, ἀοράτω καὶ ἀφα-
 νῆ δειξά τας ἀντιπάλους χειρῶν; τὸ γε-
 μῶν κεφάλαιον τῶν εἰρημίων, ἢ πᾶσι καὶ τῆς
 διαίτης αὐτῶν δυνάμεως περὶ τὰν εἰρή-
 νην, ἀεὶ τῆς αἰετῆς ἀπολαβῆς τας εἰρήκαμην,
 ποῖον ἐκ ἀν συκοφαντῶν ἀποφράξις ἑσθια-
 ῶν ἀμύνησιν σιωδραμῶσιν ἢ τῆς ζωτῆρος
 ἡμῶν διδασκαλία καὶ τῶ καταβληθέντι ὑπ'
 αὐτῶν παντὶ κόσμῳ κηρύγματι, τῆς ἰσχυρῆς
 παντῶν ὁμοιοῦσας τε καὶ συμφωνίας. ἔτι ὃ
 πρὸς παλαιὸν τῶν τῶ Θεῶν προφητῶν παρὰ
 παρὰ Φωνημῶν τῆς κοσμητικῆς τῶν ἐθνῶν εἰρή-
 νης, τῆς τε πρὸς αὐτὰς ἀκαταβληθέντος τοῖς ἐθνε-
 σιν λόγῳ ἐπιτελέσθαι βασιλεῦ τὸ πᾶν τῆς ἡ-
 μέρας μῆκος, ἰσχυρῆς ἀποδείξει τῆς ἐν-
 τὸς δυνάμεως τῆς ζωτῆρος ἡμῶν, τὰς ἐκ τῶν
 εἰσέτι νῦν ὀραμῶν, ὑφ' ἐν πειρώμενον συνι-
 εῖν ὅτι μηδὲν εἰς πῶποτε τῶν εἰς αἰῶν, μήτε
 παρ' ἑλλήσιν μήτε παρὰ Βαρβάρους, ἰσχυρῶν
 ἀρετῆς ἐνθεῶν δυνάμιν ἐπιδείξει, ὅσον ὁ σω-
 τῆς ὁ ἡμέτερος, τί ἴδιον ἀνθρώπων, ὅποτε μὴ
 ἐκ αὐτῶν τῶν παρὰ πᾶσι τοῖς ἐθνεσιν θεολογῶ-
 ντων, τοιαύτη τῆς πέφυκεν ἐπὶ γῆς φύσις ἢ,
 δεκνύτω ὁ βελομένη. παρὶ τῶ ἴδιον πᾶς
 φιλόσοφος καὶ ἡμῖν λεγέτω, τίς ἐκ τῶ
 παντός αἰῶν ἡκεῖν αἰῶτος Θεός καὶ ἦσως,
 αἰωνίως ζωῆς ἕρανίς τε βασιλείας μαθήματα
 παρὰ ἐδ' ὡκῶς ἀνθρώποις, οἷα ὁ ἡμέτερος

A idque non ob facinus ullum, sed ob fo-
 lam nominis ipsius confessionem. Quod
 verò eos ipsos alacri animo hæc perpe-
 ti fecit; & pictatis armis eos ita muni-
 vit, ut animos omni adamante firmio-
 res in certaminibus contra adversarios
 ostenderent, quæ tanta vis est ut di-
 cendo id adæquare possit? Quod au-
 tem non ii modò qui ipsum sectati fue-
 rant, verùm etiam illorum successo-
 res; ac deinde hi qui istos proximè in-
 secuti sunt: tandemque illi qui nostra
 ætate vixerunt, aded vires obsirma-
 runt animorum, ut cum nullius crimi-
 nis rei essent, omnia tamen supplicio-
 rum & tormentorum genera ob exi-
 miam in summum omnium Deum pie-
 tatem læto animo perferrent, quam
 quæso admirationem non longissimè
 superat? Enimverò quis unquam Re-
 gum, in tot ætates ac sæcula Imperium
 suum prorogavit? Quis post mortem
 ita bellum gerit: & trophæa de hostibus
 erigit: omnemque locum, regionem
 & civitatem tam Græcorum quàm Bar-
 barorum, sub ditionem redigit: ad-
 versariis occulta quadam & invisibili
 manu superatis. Quòdque omnium
 caput est, pax illa quæ universo terra-
 rum orbi per illius potentiam parta est,
 de qua quæ nobis videbantur jam supe-
 rius differuimus, quibus tandem calu-
 mniatoribus os non obstruat? Quippè
 cum & re ipsa in idem tempus cum præ-
 dicatione Servatoris nostri cumque
 doctrinâ ab eo in universum orbem di-
 spersâ, pax & concordia omnium gen-
 tium incurrerit: & multo antea à divi-
 nis Prophetis utraque prædicta fuerit:
 terrena scilicet gentium pax, & doctri-
 na à Christo gentibus tradita. Dies me
 deficiet, Imperator, si manifestissima
 divinæ Servatoris nostri potentia argu-
 menta ex iis quas nunc cernimus rebus
 deprompta, in unum velim colligere.
 Siquidem nullus unquam ab omni ævo
 nec apud Græcos nec apud Barbaros,
 tantam divinæ potentia vim, quan-
 tam Servator noster ostendit. Et quid
 homines dico? quando ne ipsi quidem
 quos universæ gentes appellant Deos,
 talem in terris vim ac potentiam exhi-
 buerunt. Aut si aliter se res habet, osten-
 dat nobis qui voluerit. Prodeant verò
 nunc Philosophi, nobisque dicant,
 quis ab omni sæculorum memoria sive
 Deus sive Heros unquam auditus est,
 æternæ vitæ & celestis regni doctrinam
 hominibus tradidisse: sicut à Servatore

nostro factum est, qui innumerabiles A homines ad vitam ex caelestis Philo-
sophiae praeceptis instituendam, ubique
terrarum incitavit; eisque persuasit, ut
ad caelum aspirarent, & sedes quae Deo
acceptis mentibus illic preparatae sunt,
sibi perarent. Quis unquam sive Deus,
sive heros, sive homo, universum terra-
rum orbem ab oriente usque ad occi-
dentem Solem, splendidissimis doctri-
nae suae radiis perfudit atque illustravit;
paria fere cum Sole spatia decurrens;
adeo ut omnes ubique gentes, uni Deo
unum eundemque cultum exhibeant.
Quis unquam sive Deus sive heros, o-
mnibus tam Graecorum quam Barbaro-
rum Diis & heroibus sub jugum missis,
lege lata interdixit ne quis illorum deus
haberetur; utque lata lex ubique vale-
ret obtinuit; ac deinde cum ab omni-
bus oppugnaretur, unus ipse omnes ad-
versariorum copias profligavit, eosque
qui ab omni aevo Diis & heroibus habe-
bantur devicit; utque per universum ter-
rarum orbem, ab ultimis usque finibus so-
lus ipse Dei Filius à cunctis omnium
gentium hominibus appellaretur, effe-
cit. Quis universis qui vastissimum hunc
terrarum orbem incolunt, sive illi in
continente, sive in insulis degant, prae-
cepit, ut singulis septimanis in unum
convenientes, Dominicum diem fe-
stum agerent; nec corpora sua sagina-
rent, sed animos divinis praeceptioni-
bus refocillarent. Quis Deus aut heros,
aeque ac Servator noster oppugnatus,
tropa victoriae de hostibus erexit?
Nam hi quidem à primis statim tempo-
ribus, & doctrinam & populum ipsius
oppugnare hactenus non destiterunt.
Ipsae verò invivibilis, invivibili quadam
virtute, famulos suos unà cum aedibus
sacris ad summam gloriam evexit. Sed
quid opus est divinas Servatoris nostri
virtutes quae omnem dicendi vim supe-
rant, ambitiosè congerere? quando et-
iam tacentibus nobis, ipsae res satis lo-
quuntur iis, qui aures mentis habuerint.
Hoc certè novum atque inauditum, se-
mel duntaxat in terris est visum, ut is qui
solus ab omni aeternitate erat Dei Fi-
lius, in terris cerneretur, & tot tan-
taeque bona hominibus apportaret.
Verum haec quae à me dicuntur, tibi
fortasse superflua fuerint Imperator;
qui Servatoris nostri divinitatem saepe-
numero praesentem expertus, non tam
verbis quam factis, veritatis praeco cun-
ctis hominibus existitisti. Tu enim ipse
cum tibi otium fuerit, narrare nobis

Capit.
XVIII.

σωτήρ: φιλοσόφοις δόγμασι μείγα πάλαι
καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης συνακείδωσι πο-
σας, ἐρεθόν τε πείσας μετὰ δυνάμει, καί τις
ἐρεθῶν διαβριχῶς θεοφιλέσι οὐφυγαίς ἀπει-
μίας ἐλπίζεν τις πρόποτε Θεός ἢ κῆρυξ αἰ-
θρηπῶ, τὴν ἀφ' ἡλίας ἀνιχόντων μετὰ
δυσωμίας, μονοεχιτόν ἴσον ἡλίω δι' ἁπτε-
σας δρόμον, λαίς λαμπροτάταις τῆς ἀπὸ δι-
δασκαλίας αὐγαίς κατηνυγαστέκῃ ἐπιπτε-
σεν ὡς πάντῃ γῆς ἐν Θεῷ πατρὶ ἐστίν
μῖαν κ' τὴν αὐτὴν ἐπιτελεῖν λατρείαν τις πο-
ποτε θεός ἢ κῆρυξ, πάντας Θεοὺς τε ἰσὺ
'Ἑλληνικοὺς Ἰσβαρδάεργς παρακλινοσάων
μηδένα μὲν ἐκείνων Θεὸν εἶναι νομίζεν
μοτέτησεν καὶ νομοθετήσας ἐπέσειεν. ἐπει-
πολημθεῖς ὑπὸ πάντων εἰς ὧν αὐτός, τι
πάντων ἐνανθίων στρατόπεδον καθ' αἰεὶ, τὴν
Ἰξάωντων ἀπάντων θεῶν ἰσὺ κῆρυξίων κερσῶν
ἀπὸ περάτων ἕως καθ' ὅλης τῆς ἀνθρηπω-
κουμένης, Θεὸς παῖδα, μόνον αὐτὸν ἑστίν
ἐθνῶν ἀπάντων ἀναγοσένεσθαι παρεμπε-
σας τίς τοῖς τὸ μέγα σοικεῖον τῆς γῆς οἰκεί-
τοῖς τε κ' γῶν καὶ τοῖς κ' Ἰαλαπῶν. ἰσὺ
σῆς ἐβδόμασθ' τὴν κυριακὴν χροματι-
σαν ἡμέραν, ἐστὶν ἄγειν Ἰππαιτισσῶν
τας παρεδέδωκε καὶ αὐτὰ σωμάτια πῶν
τας ἢ ψυχὰς ἐνθεοῖς παιδεύμασιν ἀνα-
πυρεῖν παρεσκεύασεν ἰσὺ θεός ἢ κῆρυξ ἐπι-
λεμηθεῖς ὡς ὁ ἡμέτερος σωτήρ, ἰσὺ πάντα
πτήγια κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἡγφρῶν ὁ ἰσὺ
διέλιπον ἐξ ἀρχῆς ἰσὺ ἰσὺ, αὐτὰ μα-
μαλά ἰσὺ τὸν λαὸν πολιορκῶν ἰσὺ ὁ ἰσὺ
ἀφανῶς τοὺς οἰκείους, αὐτοῖς ἰσὺ οἰκεί-
μέγα δόξης πρεσβύτης ἰσὺ τί δεῖ λόλοισ
τὸς λόγε κρείησας ἐνθεοῖς δυνάμεις τὸ
ἰσὺ ἡμῶν φιλοσμεῖσθαι σωάειν. ὅτε ἰσὺ
πάντων ἡμῶν, ἀντὶ ἐοῶσι τοῖς ὡτα ψυχὰς
τημῶν ἰσὺ πράγματα τὰτο ἕνον ἀλλῶν
πρεσδῶξον ἰσὺ ἐν μόνον Ἰππαιτισσῶν
γένεας. τὸς ἀνθρηπῶν ἐνλωχῆσαι ἰσὺ
καὶ τὸν ἀληθῶς παῖδα θεὸς μόνον, ἐξ αὐτῶν
Ἰππ γῆς ὡφθαι πρεσβῶ ἰσὺ ἰσὺ αὐτῶν
παρ' ἡμῶν σοικ ἀνχομῖρα ὡς αὐτῆ τῆ πρεσβῶ
σωτηρῆς θεότητος συναῖδῶσιν πολλοσμεῖ-
Φῶς, ἰσὺ λόγοις, ἀλλ' ἑρῶν αὐτοῖς κῆρυξ
τῆς ἀληθείας καθέσθῆσαι ἰσὺ γῆ μῖν αὐτῶν
σιλεύς χολῆς δοθείσης, εἰποῖς ἀνθρηπῶν
μῖρα